

**PAWILON
POLSKI
W WENECJI**

TERRA XXX. Manifest architektonicznego marzycielstwa

kuratorka: Małgorzata Jędrzejczyk

Dokumentacja (fragment) złożona do konkursu
na kuratorski projekt wystawy w Pawilonie Polskim
na 18. Międzynarodowej Wystawie Architektury
w Wenecji w 2023 r.

TERRA XXX. Manifest architektonicznego marzycielstwa

KONCEPCJA WYSTAWY

Mieszkania, mosty, drogi, sieci ulic czy poruszające się po nich samochody to wytwory ludzkiego umysłu. Poza urządzeniem swojego otoczenia człowiek potrafi również marzyć – nasze mózgi są zdolne do kreowania światów, które choć zakorzenione w fizycznym otoczeniu i doświadczeniu życia codziennego, zbudowane są z niematerialnych wizji, przełamujących logikę świata rzeczywistego. Owe ulotne obrazy znalazły swoje miejsce w historii architektury, dostarczając impulsów do przemyslenia chociażby form budynków, zagadnień konstrukcyjnych czy technologicznych. Ale nie tylko. Choć „papierowa architektura”, jak w przypadku wizjonerskich projektów Étienne’a-Louisa Boulléego, architektoniczno-urbanistycznych fantazji Litwina Gustawa Kłucisa, rozpalających wyobraźnię międzywojennej Polski „szklanych domów”, futurystycznego Ville Spatiale Yony Friedmana czy utopijnego Linearnego Systemu Ciągłego Oskara Hansena, nigdy nie została zrealizowana, prowokowała jednak do przemyslenia roli twórczości architektonicznej w kształtowaniu ludzkiego bycia w świecie oraz do przyjrzenia się relacji łączącej człowieka z jego otoczeniem.

Czy i współcześnie architekci potrafią marzyć? Co obecnie mogą zaoferować nam wizje, które nie tyle nastawione są na realizację i urzeczywistnienie, co na zachęcanie naszej wyobraźni do redefiniowania tego, czym jest i czym może być architektura?

Odpowiadając na hasło przewodnie Biennale Architektury 2023 – „Laboratorium przyszłości” – proponujemy spojrzenie na architekturę nie przez pryzmat konkretnych rozwiązań stanowiących doraźną odpowiedź na już zdiagnozowane problemy, ale z perspektywy spekulacji, intencjonalności oraz meta-narracji. Zamiast formułowania konkretnych odpowiedzi – zadajemy pytania o przyszłość architektury, zachęcamy do abstrakcyjnych rozważań i marzycielskich wizji. Przyjęcie tej optyki pozwoli na nowo zdefiniować podstawowe pojęcia architektury oraz sformułować pytania o relacje między człowiekiem a architekturą współcześnie. Wystawa będzie przeglądem idei, architektonicznych marzeń, ale też wątpliwości nadsyłanych w procesie call for questions przez twórców, specjalistów i architektów z Polski i ujętych na ekspozycji w formę wizualną, dźwiękową lub tekstową. Odnoszące się do tych rezultatów i umieszczone w przestrzeni wystawy prace przestrzenno-rzeźbiarskie autorstwa Kornela Janczego, aparaty optyczne czy projekcje wideo wprowadzą wielość perspektyw (w sensie metaforycznym i dosłownym) a niwelująca podziały architektoniczne i uspójniająca wnętrze aranżacja ma na celu zatarcie granic między wymiarem ludzkim a tym planetarnym i zachwianie sposobem doświadczania architektury, który towarzyszy nam w codziennym odbiorze zbudowanego otoczenia. Konstruowany za pomocą takich środków dystans w myśleniu o architekturze pozwoli na odejście od tego, co już znane oraz zrealizowane na rzecz skierowania uwagi w stronę tego, co może się zdarzyć – architektury intencjonalnej, wymarzonej.

Istotnym odniesieniem dla koncepcji kuratorskiej są idee Stefana Müllera rozwijane zarówno w obszarze projektowania (Terra X), jak również interdyscyplinarnych praktyczno-teoretycznych inicjatyw, takich jak zorganizowane według pomysłu Müllera wystawy Terra 1 i Terra 2. Podążając za Müllerowską wizją łączenia różnych obszarów wiedzy i działalności twórczej a także myślenia o architekturze w kategoriach wspólnotowego procesu wymiany myśli i doświadczeń, proponujemy wykroczyć poza ramy pojęć, problemów i metod pracy znamiennej dla architektury i otworzyć dyskusję o tej dziedzinie również na pomysły i pytania krystalizujące się na gruncie innych dyscyplin.

STRESZCZENIE SCENARIUSZA

TERRA XXX. Manifest architektonicznego marzycielstwa to wystawa o marzeniach, kreowaniu świata, architektonicznych „szklanych domach”, rozumianych nie tyle jako projekty przeznaczone do zrealizowania, co subwersywne figury myślowe otwierające wyobraźnię na alternatywne sposoby myślenia o architekturze. Założeniem ekspozycji nie jest szukanie odpowiedzi a raczej zadawanie pytań – o to czym jest i czym może być architektura – tak w odniesieniu do Polski, jak i w skali ponadregionalnej, a nawet planetarnej.

Do sformułowania owych pytań (w formie wizualnej lub tekstowej) zostaną zaproszeni polscy twórcy (w tym architekci), filozofowie i eksperci z obszaru nauki, do których skierowany będzie call for questions. Rezultaty tego procesu zostaną zaprezentowane za pomocą różnych mediów (m.in. projekcji, nagrań dźwiękowych, wydruków oraz wydruków 3D) i razem z odnoszącymi się do nich pracami przestrzenno-rzeźbiarskimi Kornela Janczego oraz wybranymi historycznymi przykładami polskiego architektonicznego marzycielstwa będą współtworzyć treść wystawy.

Pod względem treści, wystawa została podzielona na dwie połączone ze sobą przestrzennie sekcje: historyczną i aktualną. Pierwsza z nich tworzy prolog zlokalizowany w strefie znajdującej się najbliżej wejścia. Ta część wystawy ma opowiadać o wyzwaniach i problemach identyfikowanych na przestrzeni lat w odniesieniu do architektury w Polsce oraz o kierunkach zmian proponowanych przez polskich twórców. W tej sekcji omówione zostaną m.in. projekty Jana Głuszaka czy Stefana Müllera, ale przywołany zostanie również silnie zakorzeniony w kulturze, polskiej początków XX wieku motyw „szklanych domów”. Z prologu publiczność przechodzi następnie do drugiej, znacznie większej części wystawy poświęconej pytaniom o współczesność i przyszłość architektury w Polsce.

Wystawa została zaaranżowana w abstrakcyjnie urządzonym krajobrazie, którego miękkie formy kontrastują z architekturą pawilonu. Immersyjność uzyskano prostymi środkami: ściany i sufit przestrzeni wystawienniczej zniekształcono za pomocą rusztu i naciągniętej na niego tkaniny, a posadzkę wyłożono wykładziną o miękkiej, ondulującej topografii. Ze względu na intuicyjną funkcjonalność, topografia posadzki umożliwia aranżowanie w niej miejsca spotkań do wspólnego przyglądania się eksponatom, pojedynczych nisz do samotnej kontemplacji, terenowych „leżaków” i siedzisk do patrzenia w górę czy

nieformalnego amfiteatru do większych dyskusji. W topografii powierzchni wystawienniczych powstają strefy do prezentowania eksponatów i treści, które można grupować w chmury pojęciowe, budować narracyjne napięcia czy wyróżniać wybrane prace. W celu wyraźnego rozróżnienia elementów przynależnych do różnych sekcji wystawy treści dotyczące przeszłości przyszłości prezentowane są we wnękach i wklęsłościach powierzchni ekspozycyjnych, natomiast współczesne rozważania pokazano na powierzchni topografii.

Ciemne wnętrza o głębokiej, nasyconej kolorystyce pozwala z większą intensywnością wydobyć prezentowane na wystawie obiekty i prace, a także ujednoczyć wizualnie przestrzeń. By uniknąć chaosu akustycznego, przy pracach dźwiękowych zostaną zastosowane głośniki wprowadzające dźwięk kierunkowy lub systemy słuchawek. Aranżacja wystawy bazuje na prostych i łatwych w realizacji, czytelnych zabiegach – przede wszystkim pracy z kolorem i światłem. Ondulowana topografia przestrzeni zostanie uzyskana bez konieczności stosowania kosztownych skomplikowanych rozwiązań konstrukcyjnych i budowlanych – poprzez wprowadzenie rusztu wsporczego, na którym zostaną rozciągnięte rozciągliwe tekstylia a na posadzce wykładzina.

Oprócz *call for questions* skierowanego do polskiego środowiska twórców i badaczy, częścią wystawy będą także wydarzenia towarzyszące (odbywające się w przestrzeni wystawy seminaria futurologiczne), do udziału w których zostaną zaproszeni twórcy z pozostałych pawilonów narodowych przyszłorocznego Biennale Architektury w Wenecji.